

Ковальчик Рафал Віктор. Смоленськ 1812 року – «ворота Москви». Розглянуто роль Смоленська як своєрідних воріт на шляху до Москви. Проаналізовано чинники, через які Смоленськ не став базою для наполеонівської армії, унаслідок чого провалено план дворічної кампанії, розроблений до початку війни штабами в Парижі та Варшаві. Він передбачав призупинення наступу на кордонах колишньої Речі Посполитої й у Смоленську – «воротах Москви». Розкрито причини, через які Смоленськ не був підготовлений до прийняття наполеонівських військ, що поверталися з-під Москви, і не міг бути використаний Наполеоном для зимування Великої армії в листопаді 1812 року.

Ключові слова: Смоленськ, тил наполеонівської армії, головна битва, відступ, провал, план довічної війни.

Kovalchik Rafal Victor. Smolensk in the year 1812 – the Gate to Moscow. The article says about the role of Smolensk – the Gate to Moscow in the year 1812. It shows factors that caused Smolensk not to be a base for Napoleon's army and why the plans of two years campaign made in Paris and Warsaw that should stop the offensive on Polish border in Smolensk – the Gate to Moscow – wasn't accomplished. It says why Smolensk wasn't prepared for receiving Napoleon's army returning from Moscow and couldn't be used by Napoleon as a winter base in November of 1812. I want to show Napoleon's mistakes that led to fail of building the biggest logistic center for the Great Army in Smolensk. This was caused by leading the whole army to the East – to Moscow. Unsufficient forces remained near Smolensk. As a result governors of Smolensk attacked by Russians weren't able to build logistic center. Napoleon didn't secure the situation in Ukraine and Lithuania as well. He gave command of army protecting Ukraine to Karl von Schwarzenberg – an Austrian general favourable to Russians. He also made reluctant to Poland ignoramus Dutchman Dirk van Hogendorp general governor of Lithuania. In November 1812 when Napoleon reached Smolensk, the keep could't be converted into the Great Army's base and become its infrastructure for war against Russia in 1813.

Key words: Smolensk, rear of the Napoleon's army, main battle, retreat, failure, plan of lifelong war.

Стаття надійшла до редколегії
15.12.2014 р.

УДК 94 (437) «1918/1938»

Олена Ворон

Формування громадських організацій Чехословаччини: особливості інституалізації

У статті проаналізовано процес утворення та динаміку розвитку громадських організацій першої Чехословацької Республіки, які були важливим інструментом впливу на суспільно-політичне життя країни. Акцентовано увагу, зокрема, на тих організаціях, що перебували під безпосереднім чи опосередкованим впливом окремих політичних партій.

Ключові слова: перша Чехословацька Республіка, громадські організації, інституалізація, профспілка.

Постановка наукової проблеми та її значення. Значну роль як у процесі виникнення та становлення Чехословацької Республіки, так і в зміцненні підвалин її державності відіграла громадська активність населення країни, що проявлялася, зокрема, у створенні та активній діяльності різноманітних об'єднань – спілок, товариств, організацій. Власне вони становили невід'ємну й органічну складову всього суспільно-політичного організму країни.

Утворення та активна діяльність таких інституцій виявились одним із важливих інструментів формування політичної свідомості населення, сприяла розбудові громадянського суспільства, зокрема зростанню політичної культури чехословацького соціуму. Тому аналіз процесу формування громадських організацій Чехословаччини впродовж 1918–1938 рр. – це те, що нині потребує докладного дослідження, зокрема, із метою врахування цього досвіду в процесі становлення громадянського суспільства в Україні.

Мета статті – аналіз процесу утворення громадських організацій Чехословаччини 1918–1938 рр., а **завдання** – дослідження витоків формування громадських організацій і динаміки їхнього розвитку в Чехословаччині в період першої республіки.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Досліджуючи проблему формування громадських організацій ЧСР, варто відзначити, що визначена нами тема активно студіювалася, передусім, у чеській історіографії. Зокрема, цікавими в цьому контексті є праці М. Догналової «Антропологія громадянського суспільства» [7], Я. Янака «Моравія у народному і політичному русі XIX ст.» [9]. У вказаних працях на основі значного фактичного матеріалу науковці наголошують, зокрема, на винятковій ролі громадської активності в процесі становлення самостійної Чехословацької держави.

Безперечний науковий інтерес викликає колективна праця чеських учених М. Лаштьовки, Б. Лаштьовкової, Т. Ратая, Й. Ратайової та Й. Тршікача «Празькі спілки. Енциклопедія спілок на території Праги з XVIII–XX ст.» [15], на думку яких саме в період першої Чехословацької Республіки відбувається поляризація та політизація всього громадянського сектору. Цю проблему розкривали у своїх працях також Г. Долежел [8], З. Карнік [11–13], С. Кноткова [14], А. Луг, Д. Ондрушек [18] і М. Трапл [19].

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Визначальною особливістю чехословацького суспільства в 1920–1930-ті рр. був високий кількісний показник різноорієнтованих як у культурно-національному, так і в політико-державному руслі громадських об'єднань, значна кількість котрих своїм корінням сягала другої половини XIX ст.

Процес формування громадських організацій ЧСР зумовлений як специфікою досвіду політичного життя на чеських землях у складі Австро-Угорщини, так і комплексом ліберальних законодавчих актів, ухвалених упродовж 1920-х років. Позначився на ньому й багатонаціональний склад населення країни.

Власне, зростання громадської активності відбулося після видання Закону «Про право на об'єднання» 1867 р., котрий завдяки своєму лібералізму, порівняно з попередніми законами, уможливив легалізацію низки чеських організацій, які склали на той час понад 40 % об'єднань Австро-Угорської імперії [7, с. 54].

Перші політичні об'єднання з'явилися упродовж 1867–1869 рр., значна кількість яких була зосереджена власне в межах чеських земель. Зокрема, у 1867 р. там зосередилося 54 % політичних об'єднань, 1868 р. – майже 55 %, а 1869 р. – 56 %. У період 1880–1890 рр. зросла кількість фізкультурних організацій (із 260 – до 760). Наступну групу об'єднань, кількість яких суттєво зросла, склали політичні об'єднання (зі 149 у 1880 р. до 289 в 1890 р., тобто на 94 %). Добровільні спілки з 528 зросли до 881, тобто на 67 %. В інших організаціях приріст складав уже менше 50 %, наприклад кількість наукових спілок зросла зі 126 до 156, тобто лише на 24 % [9, с. 145–146].

Упродовж 1891 р. виникло ще 192 нові спілки в Моравії, 56 – у Сілезії та 701 – у Чехії, що загалом складало для чеських земель 949 спілок, серед яких 56 фізкультурних організацій (у тому числі 24 нових організації «Сокола»). До освітніх об'єднань належали німецький «Schulverein» зі своїми філіалами (у Чехії – 258, у Моравії – 126), Центральна матица шкільна, (176 філіальних спілок у Чехії та 46 у Моравії), Народні товариства (пошумавське зі 162 філіалами в 1884 р., північно-чеське з 110 у 1885 р., східноморавське асоціювало 79 філіалів і південно-західноморавське – 56 у 1888 р.). Функціонували в чеських землях також німецькі організації, зокрема в Чехії діяв «Deutscher Böhmerwaldbund», що мав 130 філіалів, у Моравії – «Verein der Deutschen Nordmährens» із 56 філіалами [9, с. 147].

Популярними були наукові організації, зокрема в Празі функціонували Спілка чеських учителів (1874 р.), Центральна спілка учительських товариств Чехії (1879 р.), Історична спілка (1866 р.), Історичний клуб (1872 р.) [8, с. 100].

Окрему групу склали фізкультурні організації, з-поміж яких, зокрема, – сокольські організації (Центральночеська організація (1884 р.), Празька сокольська організація (1889 р.), Чеська сокольська організація (1888 р.)), німецькі об'єднання («Deutscher Turnverein» у Празі (1861 р.), «Brüner Turnverein» (1861 р.)).

Чільне місце займали профспілки, що за своєю сутністю були гетерогенними організаціями за інтересами. При цьому приналежність деяких організацій до цієї групи була дуже умовною. Ідеться про туристичні спілки (Клуб чеських туристів (1888 р.), Спілка південночеських туристів у Чеському Будейовіце (1891 р.), Німецький туристичний клуб) [9, с. 153].

Велика кількість політичних спілок, які відповідно до Закону «Про об'єднання» 1867 р., склали самостійну групу, свідчила про диференціацію політичного життя в чеських землях наприкінці 1880-х – початку 1890-х рр. До перших за часом виникнення політичних спілок належали Католицьке політичне товариство Королівства Чеського (1871 р.), Чеський клуб (1871 р.), Клуб Вільнодумної народної партії в Празі (1872 р.). Варто зауважити, що місцеві організації політичних партій, відповідно до чинного Закону «Про об'єднання», не зараховані до об'єднань як таких [9, с. 154].

Подальше створення політичних спілок датується аж 1880 р., саме тоді були утворені Товариство празьких виборців (1884 р.), Політичний клуб робітників Чехії (1884 р.), Земське сільське товариство Королівства Чеського (1889 р.), Празький клуб (1890 р.). У Брно зареєстровано сім політичних об'єднань, зокрема Католицьке політичне товариство (1870 р.), Чеська політична спілка (1872 р.), політична спілка «Згуртованість» (1882 р.), німецькі організації «Deutscher Verein» (1881 р.) «Politischer Verein Vorwärts» (1890 р.) та «Deutsche-nationaler Verein» (1890 р.).

Численними були робітничі об'єднання, до яких початково зараховували лише ті утворення, що у своїй назві мали слово «робітник» або з їхньої назви зрозуміло, що члени об'єднання походять із робітничого класу. Так, у 1870 р. на чеських землях зафіксовано 1299 таких об'єднань, зокрема в Чехії – 979, у Моравії – 248, а в Сілезії – 72, що в цілому складало 58 % [9, с. 155].

Кінець XIX ст. позначився подальшою активізацією процесу творення різноманітних організацій. Збільшився кількісний показник власне словацьких організацій. Поряд із тим відбувається диференціація політичних партій. Варто зазначити, що саме такий розвиток суспільного-політичного життя був середньоевропейською специфікою, власне чеською специфікою [7, с. 54].

На початку 1920-х рр. виникає низка благодійних та добродійних організацій, мета яких – передусім, подолання наслідків Першої світової війни. Такими організаціями стали, зокрема, товариство «Чеське серце», Чехословацький Червоний хрест і Дружина чехословацьких інвалідів війни.

Пік громадської активності припав на двадцятиліття першої Чехословацької Республіки. Із виникненням самостійної Чехословацької держави відбулася поляризація та політизація всього громадянського сектору. Своє місце закріпили політичні партії, утворилися товариства за інтересами, студентські об'єднання, спортивні клуби, організації національних меншин. Це зумовлено як специфікою політичного життя на чеських землях у складі Австро-Угорщини, так і ліберальною законодавчою базою Чехословацької Республіки.

Після 1922 р. процес виникнення нових організацій дещо призупинився, передусім унаслідок задоволення попиту, викликаного повоєнними роками. Однак уже впродовж 1925–1931 рр. їх кількість знову почала зростати. Так, 1926 р. лише в Словаччині зафіксовано 8000 об'єднань, із яких 85 % були власне словацькими. Досить поширеними в Чехословацькій Республіці були єврейські організації, що концентрувалися, передусім, у великих містах, зокрема Празі, Брно, Моравській Остраві та Опаві [7, с. 55].

Радикалізація зовнішньополітичного життя каталізувала виникнення військових організацій, наприклад Народного стрілецького товариства. Простежується кількісна динаміка й у «Соколі», котрий наприкінці 1924 р. асоціював уже 2649 організацій і 486 філіалів. Союз робітничих фізкультурних товариств у той же період об'єднував 970 товариств, чехословацький «Орел» – 1199 організацій, Федерація робітничого фізкультурного товариства – понад 1000 організацій [17, с. 211–212].

Функціонувала й низка громадських утворень, котрі перебували у сфері впливу окремих політичних партій, через що останні у своїй партійній практиці часто могли розраховувати на підтримку таких інституцій, навіть тоді, коли ті не були їхньою партійною організацією. Варто зазначити, що вплив таких організацій у певних напрямках суспільно-політичного життя першої Чехословацької Республіки навіть переважав [12, с. 335].

Наприклад, однією з таких організацій була Чехословацька легіонерська організація (ЧСЛО), що виникла 1921 р. за допомогою злиття трьох організацій чехословацьких легіонерів – Союзу, Дружини й Товариства. Ідеологічно вона була близькою ЧНСП та «Граду», асоціюючи в 1934 р. 728 організацій із 47 000 членами. Однак уважати її відгалуженою організацією народно-соціалістичної партії тільки через те, що в ній переважали народні соціалісти (разом із соціал-демократами) є несправедливим, як і недоцільно ідентифікувати ЧСЛО як винятково військову організацію, оскільки її цілі були політичними [12, с. 336].

Під патронатом Чехословацької легіонерської організації в 1936 р. створена Організація друзів легіонерів, мета якої – поширення впливу ЧСЛО. Окрім того, легіонери входили до Цивільної протиповітряної оборони.

У соціал-демократичній партії був свій комплекс організацій, причому доволі впливових. Згадати хоча б Профспілкове чехословацьке товариство, котре в 1938 р. диспонувало 737 122 члени [6, с. 348–349]. Вирізнялось у спектрі тогочасних об'єднань і Робітниче фізкультурне чехословацьке товариство. Республіканці та народні соціалісти подібних організацій не мали.

Свої організації мали й екстремістські політичні партії. Ідеться, передусім, про нацистські профспілки, які були доволі значимими, про що свідчить їх заборона в 1930-х рр.

Водночас для ЧСР характерна деструкція організацій. Так, соціал-демократична партія диспонувала лише 13 % усіх профспілкових організацій, а спільно з Чехословацькою народно-соціалістичною партією – 47 % [1, с. 87].

Комуністичній партії належали Червоні профспілки (офіційно перейменовані 1936 р. на Центр промислових союзів профспілок), які, хоч і уникли заборони, однак були в стані занепаду. Цьому особливо сприяла розроблена система дій, спрямована на стримування діяльності партії й розпуск тимчасових організацій чи інституцій, котрі безпосередньо відповідали за ту чи іншу акцію, що було значно дієвіше, аніж заборона конкретних акцій [14, с. 93].

Згодом КПЧ зуміла створити так звані «одноразові» комітети. Серед них – Комітет допомоги північно-чеським шахтарям, Комітет допомоги голодуючим. У 1936 р. дозволена діяльність організації «Взаємодопомога», що змінила Міжнародну робітничу допомогу.

Вагоме місце серед організацій КПЧ займали секції Комуністичного інтернаціоналу молоді, діяльність яких у контексті демократичного розвитку І ЧСР часто балансувала між легальністю та заборонаю. Варто зазначити, що кількісний показник їхнього членства ніколи не перевищував 10–12 000 членів.

Комсомолу підпорядковувалася й керівництво дитячої комуністичної організації «Червоні піонери», яка 1931 р. трансформувалась у Союз допомоги дітям пролетарів. Процес дифузії та політизації був притаманний і скаутському руху. Обидві вищезгадані організації (як і Федерація пролетарської фізичної культури) функціонували аж до 1938 р.

Історія Союзу друзів СРСР була набагато коротшою, однак не менш строкатою. Союз створено на основі постанови V з'їзду КПЧ та Міжнародної конференції друзів СРСР у травні 1930 р., а в листопаді того ж року – уже заборонено. Відновити діяльність організації вдалося 29 квітня 1931 р., утім 10 жовтня 1932 р. функціонування Союзу знову призупинено до 1934 р. [12, с. 122].

Початок квітня 1934 р. відзначився створенням низки партій та об'єднань, котрі отримали назву Народний фронт (НФ). Власне сам перелік організацій, що входили до НФ, був доволі імпозантним. Це, зокрема, Народна фашистська організація, Народна партія ремісництва та торгівлі ЧСР, Радикальна народна демократія, Асоціація католицьких селян, Селянський союз, Консервативна партія, Союз селян та робітників, Дружина добровольців закордонного війська. Невдовзі після створення Народного фронту відбулось об'єднання профспілкових організацій Народного об'єднання та Загальнопрофспілкової народної унії.

Спектр земських організацій аграрної й народної партій у період першої республіки був доволі широким. Важливим складникам аграрної партії були так звані вербувальні організації. Найбільша серед них – Центр малоземельних селян «Domovina», що наприкінці 1920-х рр. у 5000 організацій асоціювала більше 100 000 членів [1, с. 73]. «Domovina» вибудувана на кшталт політичної партії, мала свої земські, районні та місцеві організації й центри.

Помітне місце в спектрі громадських утворень займало Державне товариство республіканської молоді, що вирізнялося передусім своєю активною політичною агітацією. Власне з цим аспектом його діяльності значимою мірою й пов'язані успіхи аграрної партії.

Доречним буде зауважити те, що кількісний показник членства Державного товариства республіканської молоді постійно зростав, навіть швидше, аніж лави партії. Так, у 1925 р. товариство нараховувало 51 770 членів, 1929 р. їх число зросло до 75 307, 1937 р. їх уже зареєстровано 133 285 [1, с. 94]. Отже, наведені статистичні дані свідчать про те, що в багатьох населених пунктах ЧСР члени вказаної вище організації творили не стільки резерв, як основну частину аграрного руху. У 1931 р. незалежне

членство в Державному товаристві республіканської молоді взагалі відмінено – вимагалось обов'язкове членство в аграрній партії.

В орбіті впливу Чехословацької народної партії перебував Союз чехословацьких католицьких жінок та дівчат, пропагандистська діяльність якого значимою мірою сприяла тому, що ЧНП змогла посісти одне з провідних місць у політичному житті міжвоєнної Чехословаччини [19, с. 118]. Земські організації окремих політичних партій функціонували й у Словаччині, виконуючи водночас роль партійних організацій.

Важливу позицію займали й профспілкові організації аграрної партії, у яких, на відміну, наприклад, від соціалістичних профспілок, панував жорсткий централізм – членство в партії було обов'язковим. Найвизначнішим серед таких організацій було Центральне товариство службовців, учителів та кур'єрів, яке вже своєю назвою вказувало, на кого партія орієнтувалась.

Вирізнялася також спілка «Сільська кавалерія», яка співпрацювала із «Соколом» (у 1930-х рр. для членів «Сільських кавалерій» уведено обов'язкове членство в «Соколі») та Міністерством національної оборони. У 1927–1933 рр. членство «Сільських кавалерій» зросло з 12 240 до понад 20 000 [12, с. 295].

Доволі значимим був кількісний показник молодіжних організацій. Так, Об'єднання католицької молоді (організація народної партії) 1929 р. мало 407 осередків, організація «Молодь» (із 1929 р. відома під назвою Об'єднання чехословацької католицької молоді) 1913 р. уже нараховувала в Моравії понад 500 осередків. Популярними були Клуб академіків-народовців та організація «Орел», яка 1914 р. асоціювала 249 товариств [9, с. 158].

Надзвичайно важливе місце займав Центральний союз академіків-аграріїв. Свідченням значущості вищезазначеної інституції була заява керівництва аграрної партії про те, що вона (партія) є втраченою без своєї інтелігенції. Паралельно функціонувало Товариство словацьких академіків-аграріїв у Братиславі та Об'єднання карпаторусинських академіків-аграріїв у Підкарпатській Русі. Значимою була роль Чеського аграрного товариства, із лав якого вийшло багато визначних представників партії, серед яких – Я. Воженілек, Й. Черна й Ф. Махні.

Заслугою республіканської партії періоду I ЧСР була трансформація кооперативів у впливову економічну, соціальну, а в результаті – і політичну силу. Правда, у Словаччині та, передусім, Підкарпатській Русі кооперативи не були настільки організаційно розгалужені, як у Чехії.

Фінансово сильними були кооперативні організації аграрної партії. Так, Центральне товариство економічних кооперативів у Празі 1928 р. асоціювало 3069, а в 1937 р. – 4103 кооперативи із 600 000 членами. Другим найбільшим кооперативним утворенням аграрної партії був Моравський центральний союз чеських економічних спітовариств у Брно, котрий 1931 р. асоціював 1110 кооперативів. У Сілезії функціонувала Спільнота чеських економічних спітовариств Опави, а в Словаччині діяв Центральний кооператив. 1925 р. на Підкарпатській Русі створено Крайовий кооперативний союз, який 1927 р. асоціював 318 кооперативів. Центральне товариство чеських економічних спітовариств у Моравії перебувало під впливом народної партії й нараховувало 1936 р. 802 спітовариства [6, с. 158].

Варто зазначити, що кількість кооперативів у чеських землях на кінець існування першої республіки в цілому збільшилась утричі. Їхньою визначальною рисою тоді була тенденція до звільнення з-під впливу партій, однак від політичної підтримки жоден із кооперативних союзів усе ж не відмовився.

Свого піднесення суспільно-політичне життя Чехословаччини досягло в 1938 р., коли діяло 9115 об'єднань, кількість яких, порівняно з 1919 р., була удвічі більшою [7, с. 55]. У 1938 р., тобто після підписання Мюнхенської угоди, відбувається поступове обмеження громадського життя, а відповідно – гальмування процесу інституалізації.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Отже, у цілому для першої Чехословацької Республіки характерне перманентне виникнення, зближення, об'єднання, але водночас і деструкція громадських утворень. Зі свого боку, високий кількісний показник різноманітних об'єднань, навіть попри їхнє опосередковане входження до сфер впливу окремих політичних партій, указує на плюралістичний характер чехословацької демократії.

Джерела та література

1. Československá statistika. – Praha : Statní úřad statistický, 1934. – Sv. 98. – 100 s.
2. Dokumenty k ústavnímu vývoji Československa. Díl 1. (1918–1945) / [uspořád J. Grónský]. – Praha, 1997. – 400 s.

3. Dokumenty k úloze Sokola v období boje o charakter republiky v letech 1918– 1920 / [uspořád. A. Marek, L. Roubal]. – Praha, 1956. – 179 s.
4. Vznik Samostatného Československého státu v roce 1918 : Svědectví a dokumenty / [uspořád. Vaněk A.]. – Praha : Melantrich, 1988. – 581 s.
5. Kalendář česko-židovský. Ročenka 1927–1928. – Praha, 1927. – 236 s.
6. Statistická příručka Republiky Československé. Státní úřad statistický. – Praha : Bursík & Kohout, 1925. – Díl. II. – 578 s.
7. Dohnalová M. Antropologie občanské společnosti / M. Dohnalová. – Brno : Scientia, 2004. – 165 s.
8. Doležel H. Historický spolek – Historický klub / H. Doležel // Vereinswesen und Geschichtspflege in den böhmischen Ländern. – München, 1986. – S. 97–108.
9. Janák J. Morava v národním a politickém ruchu 19. století / J. Janák. – Brno : Maticе morávska, 2007. – 523 s.
10. Janák J. Vznik prvních politických organizací moravské buržoazie počátkem 70. Let 19 století / J. Janák // Sborník Maticе morávska. – 1961. – № 80. – S. 204– 226.
11. Kárník Z. České země v éře První republiky (1918–1938). Díl první: Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918–1929) / Z. Kárník. – Praha : Nakladatelství Libri, 2000. – 571 s.
12. Kárník Z. České země v éře První republiky (1918–1938). Díl druhý: Československo a České země v krizi a v ohrožení (1930–1935) / Z. Kárník. – Praha : Nakladatelství Libri, 2002. – 577 s.
13. Kárník Z. Ustavení ČSR jako parlamentní demokracie v podmínkách národněpolitické a sociálněpolitické krize střední Evropy (jaro-léto 1920) (Události, jejich důsledky a širší souvislosti) / Z. Kárník // Československo 1918–1938. Osudy demokracie ve střední Evropě. – Praha, 1999. – Díl. I. – S. 90–110.
14. Knotková S. Deutscher Schulverein v letech 1880–1918 / S. Knotková. – Opava : Sleská univerzita v Opavě filosoficko-přírodovědecká fakulta, 2002. – 82 s.
15. Lašťovka M. Pražské spolky. Encyklopedie spolků na území Prahy z 18– 20 století / M. Lašťovka, B. Lašťovková, T. Rataj, J. Ratajová, J. Třikač. – Praha: Striptorium, 1998. – 840 s.
16. Luh A. Geschichtsbild und Geschichtsbewusstsein im Deutschen Turnverband in seiner Entwicklung von Turnvereinsbetrieb zur volkspolitischen Bewegung / A. Luh // Vereinswesen und Geschichtspflege in den böhmischen Ländern. – München, 1986. – S. 281–305.
17. Očenášek A. Sokolstvo roku 1924 / A. Očenášek // Ročenka Československé republiky. – 1926. – № 5. – S. 211–214.
18. Ondrušek D. Čítanka pře pokročilé neziskové organizácie / D. Ondrušek, M. Želenáková. – Bratislava : Centrum prevencie a riešenia konfliktov, 2000. – 203 s.
19. Trapl M. Politický katolicismus a Československá strana lidová v Československu v letech 1918–1938 / M. Trapl. – Praha, 1990. – 204 s.

Voron Olena. Forming of Czechoslovakian Public Organizations: the Peculiarities of Institutionalization. The article analyzes the process of forming and dynamics of development of the first Czechoslovakian public organizations, which were very important instrument of influence upon social and political life of the country is analyzed in this article. It is clear that the most important peculiarity of Czechoslovakian society in 1920–1930 years was high quantitative index of many-sided public unions, both in cultural and national, and in political and state directions, the considerable quantity of which by their roots dated from the second half of the XIX century. The main attention is paid to those organizations, which were upon immediate or mediated influence of some political parties.

Key words: the first Czechoslovakian Republic, public organizations, institutionalization, trade union.

Ворон Елена. Формирования общественных организаций Чехословакии: особенности институализации. В статье проанализирован процесс формирования и динамика развития общественных организаций первой Чехословацкой Республики, которые были веским инструментом влияния на общественно-политическую жизнь страны. Указано, что определяющей особенностью чехословацкого общества в 1920–1930-е гг. был высокий количественный показатель разноориентированных как в культурно-национальном, так и в политико-государственном отношении общественных объединений, значительное количество которых своими корнями уходит во вторую половину XIX в. В частности, акцентировано внимание на тех организациях, которые были под непосредственным или опосредствованным влиянием отдельных политических партий.

Ключевые слова: первая Чехословацкая Республика, общественные организации, институализация, профсоюз.

Стаття надійшла до редколегії
18.12.2014 р.